

NORGES HØYESTERETT

Den 22. april 2021 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Webster, Noer og Steinsvik i

HR-2021-864-U, (sak nr. 21-037340STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A (advokat Hallvard Gardshol Bjørndal)

mot

Påtalemyndigheten

avsagt slik

D O M :

- (1) Saken gjelder reaksjonsfastsettelse og oppreisningserstatning etter voldtektsforsøk.
- (2) A, født 00.00.1984, ble 20. april 2020 satt under tiltale ved Haugaland tingrett av Statsadvokatene i Rogaland. Tiltalebeslutningen ble korrigert under hovedforhandlingen i tingretten, og lyder som følger:

«Straffeloven § 292, jf. § 291, jf. § 16

for å ha forsøkt

- a) å skaffe seg seksuell omgang ved vold eller truende atferd,
- b) å ha seksuell omgang med noen som var bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen, eller
- c) ved vold eller truende atferd å få noen til å ha seksuell omgang med en annen, eller til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.

Voldtektsforsøket omfattet:

- b) innføring av penis i fornærmedes munn,

Grunnlag:

Natt til søndag 27. oktober 2019 omkring kl. 03:45, i sin drosje stående ved X veg i Y, forsøkte han å han å tiltvinge seg seksuell omgang med passasjeren B, idet han tok tak i hodet hennes og presset det ned mot skrittet sitt i den hensikt å få henne til å suge hans penis, førte hendene sine inn under blusen hennes og tok henne på brystene og tok hånden ned i buksen hennes hvor han tok henne på kjønnsorganet utenpå trusen, alt mens hun forsøkte å skubbe ham unna.

II Straffeloven § 298

for i ord eller handling å ha utvist seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd

- a) på offentlig sted, eller
- b) i nærvær av eller overfor noen som ikke hadde samtykket i det.

Grunnlag:

Lørdag 13. april 2019 ca. kl. 04.00, i sin drosje i Z i Y, tok han uten forutgående samtykke passasjereren C på låret og armen mens han uttalte at hun var en fin norsk jente, eller noe tilsvarende.»

- (3) Haugaland tingrett avsa 31. august 2020 dom i saken med slik domsslutning:

«I

A, født 00.00.1984, dømmes for overtredelse av straffeloven § 292, jfr. § 291, jfr. § 16 og straffeloven § 298 til fengsel i 3-tre- år og 6-seks - måneder, jf. straffeloven § 79 bokstav a).

Varetekt kommer til fradrag med 18-atten- dager jf. straffeloven § 83.

II

A, født 00.00.1984 fradømmes retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag for alltid, jf. yrkestransportlova § 37f andre ledd.

III

A, født 00.00.1984 fradømmes retten til å føre førerkortpliktig motorvogn for en periode på 4 år, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 1 jf. tapsforskriftens § 2-6.

IV

A, født 00.00.1984 dømmes til å betale oppreisningserstatning til B innen 14 dager fra forkynnelsen med kr. 130.000,- -etthundreogtrettitusen, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.»

- (4) A anket dommen til lagmannsretten. Anken gjaldt bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet for tiltalens post I og II, og det sivile rettskrav.
- (5) Ved lagmannsrettens beslutning 9. oktober 2020 ble anken henvist til ankeforhandling.
- (6) Gulating lagmannsrett avsa 10. februar 2021 dom med slik domsslutning:

«1. A, født 00.00.1984, dømmes for overtredelse av straffeloven § 292, jfr. § 291, jfr. § 16 og straffeloven § 298 til fengsel i 4 -fire- år, jf. straffeloven § 79 bokstav a).

Varetekt kommer til fradrag med 31-trettien- dager jf. straffeloven § 83.

- 2. A, født 00.00.1984, fradømmes retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag for alltid, jf. yrkestransportlova § 37f andre ledd.
- 3. A, født 00.00.1984, fradømmes retten til å føre førerkortpliktig motorvogn for en periode på 4 -fire- år, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 1 jf. tapsforskriftens § 2-6.
- 4. A, født 00.00.1984, dømmes til å betale oppreisningserstatning med kr 130 000 til B innen 2-to-uker fra forkynnelsen av dommen.»

- (7) Det var dissens om utmålingen av fengselsstraffen. Flertallet fastsatte straffen til fengsel i fire år. Mindretallet på to meddommere stemte for en straff på fengsel i tre år og seks måneder.

- (8) A har anket dommen til Høyesterett. Anken gjelder reaksjonsfastsettelsen, både utmålingen av fengselsstraffen og tapet av føreretten. Det er også krevd ny behandling av erstatningskravet.
- (9) Han anfører i korte trekk at straffen på fire års fengsel er vesentlig for streng i forhold til sammenlignbar rettspraksis. Det er ikke grunnlag for å idømme tap av førerett når han allerede er blitt idømt livslangt yrkesforbud som taxisjåfør. Oppreisningserstatningen er vesentlig høyere en sammenlignbar rettspraksis.
- (10) *Påtalemyndigheten* har tatt til motmæle. Den viser til at straffen er riktig, og at tapstiden er konkret begrunnet. Påtalemyndigheten kan ikke se at anken har betydning utenfor den foreliggende sak eller at det av andre grunner er særlig viktig å få prøvd anken, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd. Anken påstås ikke tillatt fremmet.
- (11) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at anke til Høyesterett ikke kan fremmes uten samtykke fra ankeutvalget. Dersom ankeutvalget enstemmig finner det klart at lagmannsrettens dom helt eller delvis bør oppheves, kan anken avgjøres uten ankeforhandling, jf. straffeprosessloven § 323 tredje ledd bokstav a.

Straffutmålingen

- (12) Lagmannsrettens flertall har i begrunnelsen for utmålingen av fengselsstraff uttalt at «*[v]ed fullbyrdet voldtekt ville minimumsstraffen ha vært fengsel i fire år*». Dette er ikke riktig. Det følger av straffeloven § 292 at minstestraffen for fullbyrdet voldtekt til samleie er fengsel i tre år. Det er mulig lagmannsretten har ment å skrive at normalstraffen for én fullbyrdet voldtekt til samleie er fengsel i fire år, jf. for eksempel HR-2020-739-A avsnitt 10 flg. med videre henvisninger til forarbeidene. Den videre begrunnelse i lagmannsrettens straffutmåling viser imidlertid ikke med nødvendig tydelighet at de har tatt riktig rettslig utgangspunkt.
- (13) Flertallet i lagmannsretten viser videre til at de ved straffutmålingen har funnet veiledning i Rt-2011-1013. I den avgjørelsen heter det at det ved forsøk på voldtekt skal tas utgangspunkt i hva straffen ville blitt dersom voldtekten hadde blitt fullbyrdet. Det skal deretter gjøres et fradrag. I dommen, som gjaldt forsøk på overfallsvoldtekt, ble det tatt utgangspunkt i en straff av fengsel i fem år ved fullbyrdet voldtekt, og gjort fradrag med ett år fordi det kun var tale om forsøk.
- (14) Ankeutvalget har vanskelig for å se at straffens utgangspunkt i vår sak ikke skal ligge lavere enn i 2011-avgjørelsen. Forsøket i den saken var kommet en del lengre enn i vår sak, og voldselementet var mer fremtredende. Domfelte ga heller ikke opp forsøket av eget tiltak, men fordi det kom vitner.
- (15) Som del av straffen ble A videre idømt tap av retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag for alltid, jf. yrkestransportlova § 37f andre ledd. Det følger av blant annet HR-2019-2087-A avsnitt 38 at det ved utmåling av fengselsstraffen kan tas hensyn til den belastning som et rettighetstap som idømmes som straff etter straffeloven § 56 innebærer. Lagmannsretten har ikke foretatt en vurdering av om rettighetstapet etter yrkestransportlova § 37f andre ledd på tilsvarende måte bør tillegges betydning for fengselsstraffen.
- (16) Ankeutvalget finner at disse manglene utgjør saksbehandlingsfeil som må lede til at denne delen av dommen må oppheves, jf. straffeprosessloven § 343 første ledd nr. 8.

Tap av føreretten

- (17) Vilkårene for idømmelse av tap av føreretten i en sak som dette går frem av vegtrafikkloven § 33 nr. 1 første ledd, jf. tapsforskriften § 2-6 første ledd. I forskriften heter det blant annet at
- «[det skal vurderes] tap av føreretten når dette anses påkrevet av allmenne hensyn for å beskytte samfunnet mot de skadevirkninger det kan ha om vedkommende fortsatt tillates å føre motorvogn. Det må foretas en skjønnsmessig helhetsvurdering av om allmenne hensyn ut fra de konkrete forhold i saken krever fastsettelse av tap av førerett, herunder også forholdsmessigheten av det inngrep tap av førerett vil innebære.»
- (18) Verken tingretten eller lagmannsretten har drøftet om tap av førerett her er «*påkrevet av allmenne hensyn for å beskytte samfunnet ...*». Lagmannsretten har vist til tingrettens begrunnelse, som igjen vektlegger allmennpreventive grunner. Det sentrale etter ordlyden i § 2-6 er imidlertid behovet samfunnsbeskyttelse basert på de skadevirkninger det kan ha om vedkommende beholder føreretten.
- (19) Domfelte har i denne saken som nevnt blitt dømt til tap av kjøreseddelen for alltid, jf. yrkestransportlova § 37f. Det betyr i utgangspunktet at domfelte ikke vil arbeide som taxisjåfør igjen, og dermed aldri vil settes i posisjon til å utføre den typen overgrep han nå er dømt for å ha forsøkt seg på. Etter utvalgets syn skulle lagmannsretten ha drøftet vilkårene for tap av føreretten i lys av dette, herunder hvilken ytterligere samfunnsbeskyttelse tap av føreretten etter vegtrafikkloven § 33 eventuelt vil gi.
- (20) I forholdsmessighetsvurderingen knyttet til tapstiden, som tingretten foretar og lagmannsretten viser til, hadde det også vært naturlig å se hen til tapet av kjøreseddelen.
- (21) Manglene ved begrunnelsen knyttet til fastsettelsen av tap av førerett utgjør etter utvalgets syn en saksbehandlingsfeil som medfører at også denne delen av lagmannsrettens reaksjonsfastsettelse må oppheves, jf. straffeprosessloven § 343 første ledd nr. 8.

Konklusjon

- (22) Ankeutvalget har etter dette enstemmig kommet til at lagmannsrettens dom, straffutmålingen for så vidt gjelder domsslutningen punkt 1 og punkt 3, oppheves.
- (23) Ankeutvalget finner at opphevingen ikke bør omfatte ankeforhandlingen, jf. straffeprosessloven § 347 første ledd.
- (24) Ankeutvalget er kommet til at opphevelsen ikke får virkning for det pådømte erstatningskravet, lagmannsrettens domsslutning punkt 4. Utover det tar ikke utvalget stilling til det sivile kravet. Siktede og fornærmede vil fremdeles ha adgang til å begjære fortsatt behandling av det sivile kravet etter tvistelovens regler, jf. straffeprosessloven § 434 syvende ledd.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens dom, straffutmålingen for så vidt gjelder domsslutningen punkt 1 og punkt 3, oppheves.

Ragnhild Noer
(sign.)

Bergljot Webster
(sign.)

Kine Steinsvik
(sign.)